

పురుషసూక్తమ్

ఓమ్ తచ్ఛం॑యో॒రా వృ॑ణీమహే | గ్రా॒తుం॑య॒జ్ఞాయ॑ |
గ్రా॒తుం॑ య॒జ్ఞప॑తయే | దై॒వీ॑స్వ॒స్తిర॑స్తు నః |
స్వ॒స్తిర్గో॑ను॒షేభ్యః॑ | ఊ॒ర్ధ్వం॑ జిగాతుభే॒షజమ్॑ |
శం॒నో॑ అస్తు ద్వి॒పదే॑ | శం॒ చతు॑ష్పదే || ఓం శాంతిః॑ శాంతిః॑ శాంతిః॑ ||
ఓమ్ స॒హస్ర॑శీర్షా పు॒రుషః॑ | స॒హస్రా॑క్షః స॒హస్ర॑పాత్ |
స॒భూమిం॑ వి॒శ్వతో॑ వృ॒త్వా | అ॒త్యతి॑ష్ఠద్దశాంగు॒లమ్ |
పు॒రుష॑ ఏ॒ వేదగ్ం॑ స॒ర్వమ్॑ | యద్రా॒తం॑ యచ్ఛ॒ భవ్యమ్॑ ||
ఉ॒తామృ॑తత్వ॒స్యేశా॑నః | యదన్నే॑ నాతిరో॒హతి॑ |
ఏ॒తావా॑నస్యమ॒హిమా॑ | అ॒తో జ్యో॒యాగ్న్యే॑ పు॒రుషః॑ || -- 1
పాదో॑ఽస్య వి॒శ్వో భూ॑తాని | త్రి॒పాద॑స్యామృ॒తం ది॒వి |
త్రి॒పాదూ॑ర్ధ్వ ఉ॒దైత్పు॑రుషః | పాదో॑ఽస్యేహో॒ఽఽ భవ॑త్పు॒నః |
తతో॑ వి॒ష్వజ్ఞే॑వ్యక్రామత్ | సా॒శనా॑న॒శనే॑అభి |
తస్మా॑ద్ద్వి॒రోడ॑జాయత | వి॒రోజో॑ అభి॒పూరు॑షః |

సజాతో అత్యరిచ్యత | పశ్చాద్భూమి మథోపురః || -- 2

యత్పురుషేణ హవిషా | దేవా యజ్ఞమతన్వత |

వసంతో అస్యాస్తీదాజ్యమ్ | గ్రీష్మ ఇథ్మశ్చరద్ధవిః |

సప్తాస్యాసన్వరిధయః | త్రిః సప్త సమిధః కృతాః |

దేవా యద్యజ్ఞం తన్వనాః | అబద్ధన్పురుషం పశుమ్ |

తం యజ్ఞం బర్హిషి ప్రాక్షన్ | పురుషం జాతమగ్రతః || -- 3

తేన దేవా అయజంత | సాధ్యో ఋషయశ్చ యే |

తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః | సంభృతం పృషదాజ్యమ్ |

పశూగ్-స్తాగ్శ్చకై వాయవ్యాన్ ||

ఆరణ్యోన్యైష్యాశ్చ యే | తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః |

ఋచః సామాని జజ్ఞిరే | ఛందాగ్ం సి జజ్ఞిరే తస్మాత్ |

యజస్తస్మాదజాయత || --4

తస్మాదశ్వా అజాయంత | యే కే చోభయాదతః |

గావో హ జజ్ఞిరే తస్మాత్ | తస్మాజ్జాతా అజవయః |

యత్పురుషం వ్యదధుః | కతిథా వ్యకల్పయన్ |
 ముఖం కిమస్య కౌ బ్రహ్మ | కాపూరూ పాదాపుచ్యేతే |
 బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసీత్ | బ్రహ్మ రోజన్యః కృతః || -- 5
 ఊరూ తదస్య యద్వైశ్యః | పద్భ్యుగ్ం శూద్రో అజాయత |
 చన్ద్రమా మనసో జాతః | చక్షోః సూర్యో అజాయత |
 ముఖాదింద్రశ్చాగ్నిశ్చ | ప్రాణద్వయరజాయత |
 నాభ్యో ఆసిదన్తరిక్షమ్ | శ్శిరో ద్యౌః సమవర్తత |
 పద్భ్యుం భూమిర్దిశః శ్రోత్రాత్ | తథా లోకాగ్ం అకల్పయన్ || -- 6
 వేదోహమేతం పురుషం మహాన్తమ్ | ఆదిత్యవర్ణం తమస్సస్తు పారే |
 సర్వాణి రూపాణి విచిత్త్య భీరః | నామాని కృత్వాఽభివదన్ యదాస్తే |
 ధాతా పురస్తాద్యమదాజహర | శక్రః ప్రవిద్వాన్ప్రవిశశ్చ తపః |
 తమేవం విద్వాన్తమృత ఇహ భవతి | నాన్యః పథో అయనాయ విద్యతే |
 యజ్ఞేన యజ్ఞమయజన్త దేవాః | తాన్ ధర్మోణి ప్రథమాన్యాసన్ |
 తే హ నాకం మహిమానః సచన్తే | యత్ర పూర్వే సాధ్యః సన్తి దేవాః || -- 7

అధ్యః సంభూతః పృథివ్యై రసాఞ్చ | విశ్వకర్మణః సమవర్తతాభి |
 తస్య త్వష్టా విదధద్రూపమేతి | తత్పురుషస్య విశ్వమాజానమగ్రే ||
 వేదోహమేతం పురుషం మహాన్తమ్ | ఆదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్ |
 తమేవం విద్వానమృత ఇహ భవతి | నాన్యః పంథో విద్యతేయః ఓనాయ |
 ప్రజాపతిశ్చరతి గర్భే అంతః | అజాయమానో బహుధా విజాయతే || -- 8
 తస్య భీరోః పరిజానంతి యోనిమ్ | మరీచీనాం పదమిచ్ఛంతి వేధసః |
 యో దేవేభ్య ఆతపతి | యో దేవానాం పురోహితః |
 పూర్వో యో దేవేభ్యో జాతః | నమో రుచాయ బ్రాహ్మయే |
 రుచం బ్రాహ్మం జనయంతః | దేవా అగ్రే తదబ్రువన్ |
 యస్త్వైవం బ్రాహ్మణో విద్యాత్ | తస్య దేవా అసన్ వశే || -- 9
 హిశ్చ తే లక్ష్మీశ్చ పత్న్యః | అహోరాత్రే పార్ష్వే |
 నక్షత్రాణి రూపమ్ | అశ్వినౌ వృత్తమ్ |
 ఇష్టం మనిషాణ | అముం మనిషాణ | సర్వం మనిషాణ || -- 10

ఓమ్ తచ్చం॑యో॒రా వృ॑ణీ॒మహే॑ | గ్రా॒తుం॑య॒జ్ఞాయ॑ |
గ్రా॒తుం॑ య॒జ్ఞప॑తయే | దై॒వీ॑స్వ॒స్తిర॑స్తు నః |
స్వ॒స్తిర్నమ॑వే॒భ్యః | ఊ॒ర్ధ్వం॑ జిగా॒తుభే॑ష॒జమ్ |
శం॒నో॑ అస్తు ద్వి॒పదే॑ | శం చతు॑ష్పదే || ఓం శాంతిః॑ శాంతిః॑ శాంతిః॑ ||